

„Kontrapunkt – umenie spájania protikladov“

Pojem „kontrapunkt“ sa najčastejšie spája s hudbou, ale táto technika spájania kontrastov, protikladných foriem a významov sa veľmi často používa aj v iných druhoch umenia. Umožňuje vytvárať diela s viacvrstvovou štruktúrou, ktoré sa vyznačujú napätím, dynamikou a silným posolstvom, čím vyjadrujú celé spektrum ľudských emócií a stavov. Napriek tejto formálnej a výrazovej rozmanitosti zažívame v najlepších dielach harmonickú jednotu protikladov.

Jedným zo základných diel avantgardného umenia je obraz Kazimira Maleviča z roku 1915 „Čierny štvorec na bielom pozadí“. Napriek svojej revolučnej povahe je táto ikona 20. storočia vynikajúcim príkladom zjednotenia protikladov v umeleckom diele. Čierna a biela vo vzájomnom radikálnom kontraste vytvárajú v Malevičovom obraze harmonickú jednotu.

Proporcie ideálneho ľudského tela zobrazil Leonardo da Vinci vo svojej kresbe „Vitruviánsky muž“. Do štvorca je vpísaný mužský akt s rozpaženými rukami. Z tej istej postavy (so spoločným trupom a hlavou) vychádza druhá postava, ktorá je vpísaná do kruhu. Protiklad dvoch ideálnych tvarov, kruhu a štvorca, sa symbolicky spája v človeku a znázorňuje jeho rozpätie medzi duchom a hmotou.

Vzájomné pôsobenie kruhu a štvorca je často využívaným motívom v umení a architektúre, tak starovekej, ako aj modernej, čo poukazuje na večnú potrebu vyjadriť ľudskú realitu plnú rozporov a napätí v jej úsilí o harmonickú jednotu.

Medzinárodné maliarske trienále karpatského regiónu – Strieborný štvoruholník – má vo svojom logu štvorec a formálne podmienky súťaže vyžadujú, aby účastníci vytvorili maliarsku kompozíciu v štvorci s plochou 1 m². Dalo by sa povedať, že trienále je založené na ideálnom tvare, štvorcovej ploche symbolizujúcej realitu nášho bytia (štyri svetové strany, štyri ročné obdobia atď.), ktorej tvorivé „spracovanie“ má za cieľ vytvoriť umelecké dielo.

Žijúc v dobe spoločensko-politických rozporov, konfliktov a napätí, ktoré prežívame aj v kultúre a v každodennom živote, dostali účastníci za úlohu vytvoriť diela (figuratívne alebo abstraktné), ktoré vyjadrujú realitu plnú kontrastov a antinómií, v ktorých je prítomná snaha o zjednotenie protikladov.

Prof. Tadeusz Borura
Art curator